

צוה"פ הנעשית מאליה ולא לשם התר טלטול [ולא לשם ענין הבנין ותיקונו. חו"א], – נחלקו הדעות. (ע' במג"א שסג סקכ"ח אודות קנים העומדים מאליהם, ובשבות יעקב (ח"ב ח) אודות הקורה שמעל הקנים שנעשתה לחיזוק; בהגר"א תרל"ב; משכנות יעקב קכג; יד דוד; חוון איש עז, א קיא, ה; חרושי הר צבי לעיל יא: חרושים ובאורים ב, טו. וכבר האריכו האחרונים בדין זה לענין עמודי חוטי הטלגרף).

ופס בחצר; הגרעק"א (בתשובות לה לו) הוכיח שאפילו לא סמכו עליו מאתמול מועיל. [ועל פי זה כתב להתיר צורת הפתח שנפסקה בשבת, שיש לסמוך על הקנה שלה מדין 'לחי' כאשר אין הפריצה רחבה עשר, מפני שמבואות דידן דינם כחצר וניתרים בפס, או משום שבכלל 'סמך עליו מאתמול' הוא].

ובפסי ביראות, כתב בשפת אמת: נראה שדינם כלחי ואינן מתירות אלא אם סמכו עליהם מאתמול.

ז. כתב בשפת אמת: נראה שמחיצה הנעשית מאליה [ויש בה דיורים ולא נעשתה לאויר] מתירה אפילו ביותר מבית סאתים. אולם בלחי העומד מאליה יש מקום להסתפק אם רשאים לטלטל במבוי ביותר מבית סאתים. והפוסקים לא דיברו בזה. וצ"ע.

ב. אבני גדר הבולטות מן הגדר, מובדלות זו מזו פחות משלשה טפחים – אין צריך לחי אחר. שלשה – צריך לחי אחר. לדברי רבא מדובר כשבנאן מתחילה לכך [והחידוש הוא שאין אומרים לצורך המשך בנין נעשו], ולאביי כשר אפילו לא נעשו לשם לחי.

ג. בכל עושים לחיים, אפילו בדבר שיש בו רוח חיים. ורבי מאיר אוסר [שכל מחיצה העומדת ברוח חיים אינה מחיצה (רש"י, כמסקנת הסוגיא בסוכה כד, ע"ש). וכן לענין דופן לסוכה, פסין לביראות וגולל לקבר, פוסל ר"מ דבר שיש בו רוח חיים].

א. הלכה כתנא קמא שדבר שיש בו רוח חיים כשר למחיצה ולדופן סוכה. ודוקא בכגון שקשור ואינו נד (ע' שער המלך סוכה ד, טז) ואין חשש שיברח או שירבץ ויתמעט השיעור (ע' סוכה כג-כד; רבנו יהונתן ושפת אמת).

ב. משמע מדברי הרשב"א שמותר להעמיד אדם בפתח המבוי בשבת כדי שישמש בתורת 'לחי'. ג. יש לעיין האם גם בקורה נחלקו התנאים [מפני שצריכה להיות מדבר הראוי למחיצה], או שמא קורה משום היכר היא ומועילה בדבר שיש בו רוח חיים לדברי הכל (שפת אמת).

ד. הראב"ד כתב שעושים לחי אפילו באיסורי הנאה, אבל קורה אין לעשותה מעצי אשירה משום שיש לרוחב הקורה שיעור ו'כתותי מכתת שיעורא' (מאו"ז).

דפים טו – טז

כח. א. אלו פרצות אוסרות את הטלטול במקום המוקף מחיצות?

ב. מהם כללי פירצות מחיצות לענין כלאים?

א. כל פירצה שהיא יותר מעשר אמות – אוסרת הטלטול, אפילו העומד מרובה על הפרוץ. פירצה של עשר אמות אינה אוסרת, אם העומד מרובה על הפרוץ [ואפילו על ידי 'לבוד' נחשב עומד. כן מבואר בסוגיא ובפוסקים]. ואם היה פרוץ מרובה על העומד (בכל ההיקף. רש"י). ולדעה אחת אף פרוץ כעומד – אסור. והסיקו להלכה פרוץ כעומד – מותר (וע"ע לעיל י).

א. כתבו ראשונים שפרוץ מרובה על העומד מבטל המחיצות מדין תורה, אלא אם כן יש מחיצות [אמה. וי"א ד' טפחים] בארבעת הפאות, כגון דיומדין שבפסי ביראות (עתוס' י: ד"ה עושין. וכן נקטו הרשב"א (טז:) והר"ן והריטב"א (יז:) לעיקר; פסקי הרי"ד כ. וע"ע קרן אורה כ. [ע' בשפ"א י: שהבין מדברי התוס' שבפרוץ מרובה הוי רה"ר ממש אפילו אין דרך הרבים עוברת שם, ותמה שלכאורה נראה שדינו ככרמלית, וכן הביא מהפנ"י. ולא ידעתי מנין הוציא כן מדבריהם. ולכאורה מוכח מהגמ' (כ.) שאין לומר דהוי ככרמלית, ממה דפריך 'פשיטא... ע"ש]). ויש מי שסובר שאינו אלא מדרבנן משום גזרה [ושאמרו 'אגמריה רחמנא למשה' – לפי שכל הגזרות שעתידים חכמים לגזור נתגלו לו למשה בסיני, משום כך נקראת הגזרה כ'הלכה למשה מסיני'] (ראב"ד, מובא ברשב"א).
ופירצה יותר מעשר שפוסלת, האריך בחזו"א (קיב,ה) להוכיח שאין זה נידון דאורייתא אלא מדרבנן.

ב. אפילו לרבי יהודה המכשיר מבוי שהוא רחב יותר מעשר (כדלעיל ב), זהו רק כשיש שתי מחיצות שלמות אבל בלאו הכי מודה שפירצה יותר מעשר אוסרת (עפ"י רשב"א ור"ן יט:).
ג. נפרץ הכותל במלואו, אפילו פחות מעשר – אסור. פירצה בקרן זוית אוסרת בארבעה טפחים, שאין אדם עושה פתח בקרן זוית (פוסקים, עפ"י לעיל ה.ו. ע"ש עוד ביתר דיני פרצות המבוי והחצר).

ב. שלש מידות במחיצות (המפסיקות בין הכרם לירקות לענין כלאים); –

כל (עומד) שהוא פחות משלשה (כלומר, גדר העשויה מעומדים שאין ברוחבם שלשה טפחים) – צריך שלא יהא בין זה לזה שלשה, כדי שלא יזדקר הגדי בבת ראש (- כאחת, בלא עיכוב). [לרבא, דין זה אמור אף לרשב"ג שאמר 'לבוד' בארבעה, כי מודה בפירצה שלמטה. ואביי העמיד כחכמים, אבל לרשב"ג אפילו יש ביניהם עד ארבעה מותר].

כל שהוא שלשה ועד ארבעה (ולא 'עד' בכלל) – צריך שלא יהא בין זה לזה כמלואו, ואז מותר לזרוע ממין אחר אפילו כנגד הפרוץ, אבל אם היה הפרוץ יתר על העומד (ולדעה אחת אפילו פרוץ כעומד) – אף כנגד העומד אסור לזרוע מין אחר.

מבואר בגמרא שלרבא דין זה אמור לרשב"ג שאומר 'לבוד' עד ארבעה. ואביי אמר שגם חכמים מודים שאין התר לזרוע כנגדו אלא בשיעור מקום חשוב, ארבעה.

מארבעה טפחים עד עשר אמות – צריך שלא יהא בין זה לזה כמלואו ואז מותר לזרוע כנגד הפרוץ. ואם היה הפרוץ יתר על העומד (/ כעומד) – כנגד העומד מותר כנגד הפרוץ אסור.

הלכה כרבא וכחכמים, הלכך עומד שלשה טפחים ועד עשר אמות (ועשר בכלל) דין אחד להם, שאם הוא מרובה על הפרוץ או כמותו (כרב פפא) – מותר לזרוע אף כנגד הפרוץ. ואם הפרוץ מרובה – מותר לזרוע כנגד העומד בלבד (עפ"י רז"ה ומאירי; רמב"ם כלאים ז, טז; ריטב"א בשם ר"י, ולהלן כה. וכן דעת הראב"ד ב'כתוב שם' והרשב"א להלן יט: שלחכמים מחיצת שלשה מותר לזרוע כנגדה, לרבא).

ויש אומרים שמודה רבא לאביי שצריך מחיצה ארבעה להתיר לזרוע כנגדה אפילו לחכמים, אלא שאמר רבא להעמיד אף כרשב"ג (תור"פ; השלמה. וכן כתבו המפרשים בדעת הרמב"ם. וכן מובא בר"ן בשם התוס' – ער"ש כלאים ד. וכ"כ כמה אחרונים – ע' גאון יעקב, יד דוד ושפת אמת, חדושי הנצי"ב כה. וכן צדד בחזו"א כלאים ו,ו בישוב דברי הרמב"ם והר"ש. ואולם באו"ח עז,ג כתב החזו"א דקיי"ל בשלשה מותר לזרוע כנגד העומד, כרבא ורבנן).

נפרצה המחיצה יותר מעשר אמות, אפילו הרוב 'עומד' – אסור. ואם הניח זמורה מעל קנים דוקרנים, הרי עשה 'צורת הפתח' ומותר אפילו ביותר מעשר.